

Tapani Kilpeläinen

NUDISMI

NTAMO

NUDISMI

Tapani
Kilpeläinen
NUDISMI

NTAMO
Helsinki
2021

Suomen tietokirjailijat ry on tukenut
tämän kirjan kirjoittamista.

© Tapani Kilpeläinen
ISBN 978-952-215-833-8

ULKOASU & TAITTO
Göran de Kopior

KANNEN KUVA
Kultainen napakoru Egyptistä, n. 664–338 eaa.,
The Metropolitan Museum of Art, New York,
Yhdysvallat

VALMISTAJA
BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

NTAMO
Helsinki 2021
www.ntamo.fi

SISÄÄNHEITTO

Erehtymättä voinee otaksua, ettei mikään inhimillisen toiminnan ala ole saanut osakseen niin suhdatonta paheksuntaa kuin alastomuusaate. Reimasta ja rennosta toiminnasta on mielitty mustamaalata irstauden ja moraalirappion tyyssija tai parhaasakin tapauksessa hassahtaneiden eksentrikkojen harrastus, ja omituisuusepäilysten tähden osa nudisteista on katsonut viisaaksi noudattaa maltillista linjaa.

Britannialaisen nudistin ja tieteiskirjailijan George C. Fosterin (1893–1975) artikkelien nimet – ”Nudism Is Not a Cult” (1933) tai ”Nudism and the Common Man” – kertovat kaiken, ja Foster myös sanoi suoraan, ettei nudismi kaipaa fanaatikkoja tai kaheleita vaan tavallisia ihmisiä.

Nudismi on ollut myös poliittisesti epäilyttävää: joskus se yhdistetään natsismiin, mutta brittiläinen runoilija ja kiellettyjen kirjojen spesialisti Alec Craig (1897–1973) painotti artikkelissaan ”Nudism is Progressive” (1933), että nudismi on luonnostaan vasemmistolaista, koska se on edistyksellistä.

Maantieteilijä Nina J. Morris on huomauttanut sotienvälisen ajan brittinudismista, että vaikka sitä markkinoitiin voimaa antavana, karaisevana ja terveellisenä, se oli helppo

maali kritiikille, jossa sitä pidettiin koomisena tai eksentrisenä. Erikoisuudentavoittelusta arvosteleminen kun on konformistien keinoista ensimmäinen ikään kuin laumasieluisuus olisi täysjärkisyden tae. Nudismia joka tapauksessa pidettiin jo sotienvälisenä aikana kylähullujen tai kommunistien salajuonena.

Eriskummaisuus- ja epäilyttävyysväitteet ovat kuitenkin vasta alkua, sillä nudismin suuntaan viskottujen syytösten kymi velloo vimmaisena – elämellisyys, rikollisuus, yliseksuaalisuus, perversiot, lapsellisuus. Nudisteja on pidetty itsekeskeisinä, seksihulluina, ekshibitionisteina tai yksinkertaisesti säädyttöminä, ja vaikka sana ”nudismi” tunnetaankin yleisesti, sen sisältöä ei tunneta. Se tuomitaan tai sille naureskellaan. Ohjelmalliset alastomuuden vastustajat ovat asia erikseen, mutta osittain ongelmat juontuvat myös siitä, että monilla niistä, jotka eivät nudismia tunne, on siitä väärä käsitys. Asenteet vaihtelevat nolostumisesta ja huvittumisesta vihamielisyyteen.

Yksi syy ennakkoluuloihin ja karsastukseen lienee tiedon puute. Kun näet ennakkoluuloton tarkastelija tutustuu nudismin historiaan, on pääteltävä, että alastomuuskielisyys kumpuaa ennen kaikkea ympäröivän yhteiskunnan asenteista.

Naturismia *pro gradu* -tutkielmassaan tarkastellut Timo Taajaranta on todennut, että Suomesta puuttuvat sekä tutkimus että keskustelu, osittain syynä on ilmasto ja osittain alastomuuskammo. Vähäinen lehtikirjoittelukin on satunnaista. Siinä missä keskieuroopammassa Suomi mainitaan kiintoisan usein alastomuuteen luontevasti suhtautuvien Pohjoismaiden joukossa, Taajarannan tekemien haastattelujen mukaan suomalaista asenneilmastoa leimaavat häpeä, syyllisyys ja syyllistävyys.

Keski-Euroopan kuvitelmien taustalla lienevät saunomista tai mökkikulttuuria koskevat väärinkäsitykset, kukaties mielikuvat lumihangessa piehtaroinnista. Myös länsinaapurin naturistipiireistä on nimittäin kuulunut, ettei etelän myönteinen mielle Pohjolan asenneilmastosta vastaa todellisuutta. Esimerkiksi Ruotsissa vuonna 2012 tehty tutkimus osoittaa, että monet nudistit pitävät elämäntapansa omana tietonaan, koska he ovat yksinkertaisesti kyllästyneitä ennakkoluuloihin. Ruotsalaiset linjaavatkin, että jos naturismista tahdotaan jalostaa matkailuvaltti, paikallisilta tarvitaan jonkinmoista myönteistä asennetta, muutakin kuin ennakkoluuloja ja vastakkainasettelua.

Tämä kirja yrittää antaa taustatietoa. Se ei ole tutkimus, se ei perustu haastatteluihin eikä siinä hahmotella kokemisen fenomenologiaa. Tarkoituksena on antaa kuva siitä, mistä nudismi on tullut ja miten se on ymmärretty. Siinä hötäkässä aineistona käytettyjä tutkijoita referoidaan ja parafraaseerataan surutta.

Samalla tulee esiin, että nudismi on käsitetty moneen tapaan myös aktiivipuolella. Se on 1800-luvun lopulta lähtien ollut moraalisesti ja fyysisesti terveellistä, se on pyyhkinyt pois vaatteiden kantamat sosiaaliset erottelut, se on toiminut vaihtoehtohoitona ja sitä on suositeltu kehopositiivisuuden lisäämiseen. Se on ollut yhteiskuntauudistushanke, vapaa-ajan harrastus ja elämäntyyli. Kun tarkastellaan nudismin motiiveja, ei löydetä yhtä nudismia. Syyt vapaaehtoiseen, tietentahtoiseen alastomuuteen ovat moninaiset. Kun muuan yhdysvaltalaisen nudismin merkkimies, Morley Schloss (1941–), oli nuorna miesnä palaamassa Woodstockista, hänen oli pesupaikattomana ja vaihto-

vaatteettomana pakko mennä puhdistautumaan ilkosillaan luonnonveeteen, ja hän jäi sille tielleen.

Ensimmäinen ei-lääketieteellinen esitys nudismista oli Frances ja Mason Merrillin kirja *Among the Nudists. Early Naturism* (1931), mutta tutkimus aiheesta on hajanaista ja sitä on vähän. Siksi seuraavassakin nähdään aukkoja ja päämäärättömyyksiä. Usein tutkimus nostaa esiin yksittäiset yksilöt, ja silloin voi kysyä, onko yksilökeskeisyyden takana näiden oma aktiivisuus vai onko se sittenkin lähteiden luoma illuusio.

Moderni nudismi syntyi reaktiona tilanneanalyysiin, jonka mukaan sivilisaatio tekee sairaaksi. Väliäkö sillä, onko ihminen langennut syntiin vai nutistettu kapitalistisen koneiston osaseksi.

Kulttuurintutkija Ruth Barcan pitää sotienvälisen ajan nudismin asemaa kahtalaisena. Yhtäältä nudistiliike oli sivilisaatiokritiikkiä, sekä nostalgiaa takaisin paratiisiin että utopia täydellisestä tulevaisuudesta, vaikka Barcan korostaa, että ensimmäisen maailmansodan jälkeen sivilisaatiota ei edes voinut tarkastella yksiselitteisen myönteisenä asiana. Toisaalta nudismi oli modernin modernia kritiikkiä – aikakauden elämänmenon arvosteluun käytettiin ajanmukaisia konsteja, kuten psykologiaa, seksologiaa ja naisasia-aatetta.

Ahdistava kulttuurimme likistää kuin liikakireä vaateparsi. Eikä siinä kaikki: vaikka nakuilusta nalkuttajat voidaan huoletta laskea auktoriteettiushkoisten obskurantistien joukkoon, jota asiallisessa keskustelussa ei ole tarvis ottaa vakavasti, suvaitsevaisiksi väitettynä aikanammekin alaston ihminen voi

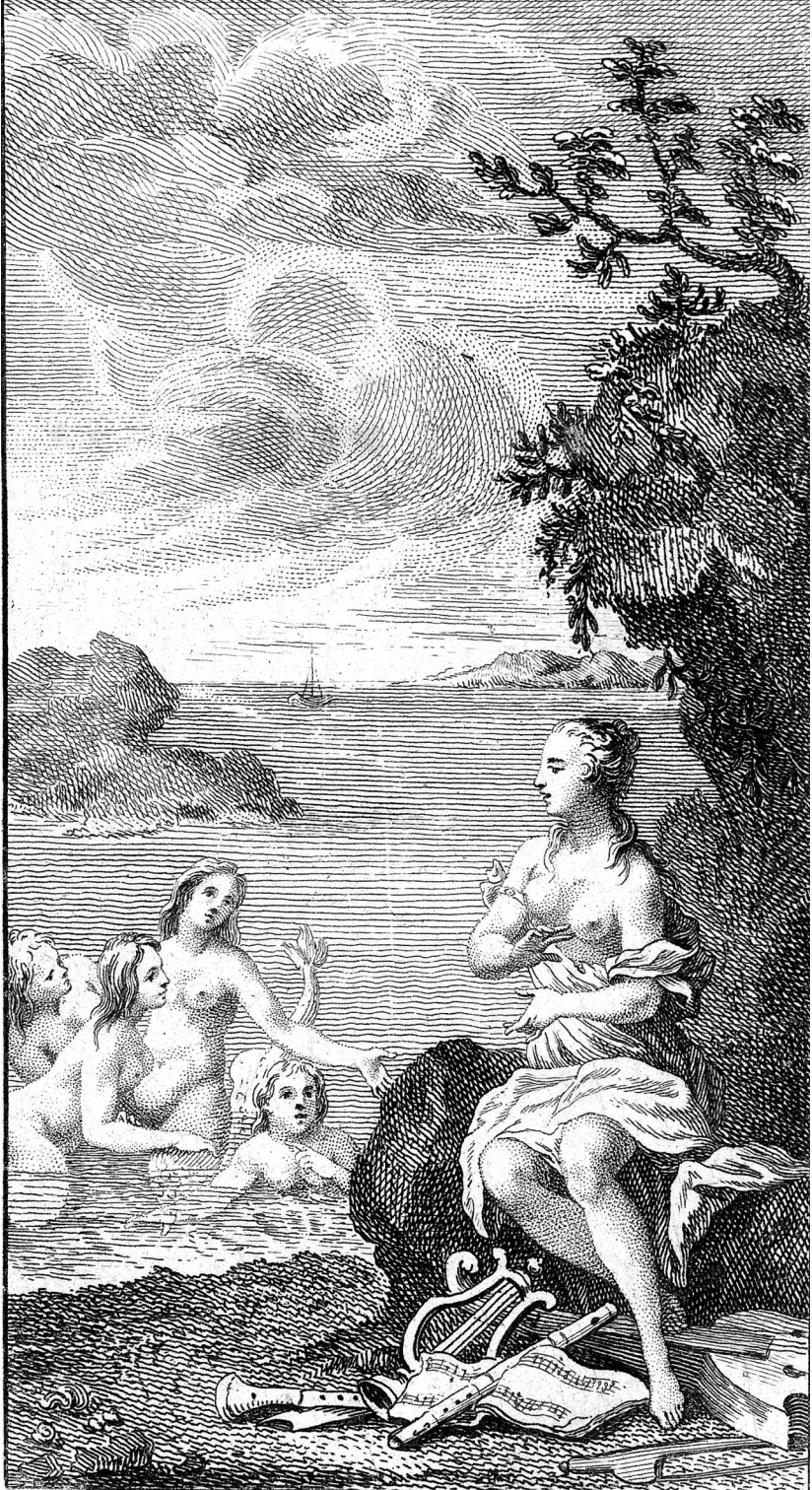
joutua lailliseen edesvastuuseen ikään kuin alastomuudessa sinänsä olisi jotakin hävettävää tai sopimatonta.

Tilanne on sitäkin huolestuttavampi, kun tekopyhä liikasiveys tuntuu tarranreen vapaaksi väitettyyn länsi-maailmaankin.

Olkoon siis silmän pilkettä vähintään sen verran, että oivalletaan johtopäätökseen olevan matkaa vain yksi epäilemä: vaatteet pois!

Kiitän Davina Cooperia aineistoavusta ja Anu Kilpeläistä vaimoudesta. Eläimyydestä kiitän Almaa, Eikkaa, Nataliaa, Nöpöä, Pontusta, Pyryä, Rekkua, Riinaa ja Senua. Ennen kaikkea kiitän Taimia, joka on kaunein ja älykkäin kukaan missään.

– TK

NUDISMIN SANAT

Ydinkäsitteitä on siis kaksi, 'nudismi' ja 'naturismi', ja jotkut alastomat käyttävät itsestään mieluummin nimitystä "naturistit". Vuonna 1974 Cap d'Agde:ssä Ranskassa järjestettiin neljästoista naturistien maailmankongressi, jossa kansainvälinen naturisti-liitto (International Naturist Federation, INF) määritteli asian seuraavasti: "Naturismi on sopusoinnussa luonnon kanssa harjoitettu elämäntapa, jota luonnehtii yhteinen alastomuus, jonka tarkoituksena on rohkaista itsekunnioitusta sekä muiden ja luonnon kunnioittamista."

Tämä kuulostaa siltä, että naturisti on omaksunut tietynlaisen elämänfilosofian. Jos määritelmää tahdotaan käyttää naturistin ja nudistin erottamiseen, nudisti on näistä kahdesta se, joka mieli vain olla alasti.

Aina käsitteitä ei erkaannuteta. Hakuteoksessa *The International Encyclopedia of Human Sexuality* (2015) Ruth Barcan määrittelee nudismin ja naturismin näin: ne ovat "julkisen sosiaalisen alastomuuden harrastamista usein erisukupuolisissa ryhmissä osana itsetietoista filosofiaa tai elämäntyyliä. Filosofinen ja järjestelmällinen luonne erottaa asian sekä satunnaisesta

että spontaanista julkisesta alastomuudesta, kuten ’naku-uinnista’ [*skinny dipping*], viuhahtamisesta tai julkisista mielenosoituksista, ja rituaalisemmasta jaetusta julkisesta alastomuudesta, kuten *bonding*- tai initiaatorituaaleista, joita yliopisto-maailmassa joskus esiintyy”.

Barcanille nudismi ja naturismi ovat synonyymeja, mutta synonyymisyydestä on väännetty kättä ja taitettu peistä. Joillekuille ”naturismi” on ylennys-, ”nudismi” puolestaan alennussana. Esimerkiksi italialainen naturismiaktivisti Jean Pascal Marcacci tähdentää, että ”naturismi” merkitsee kokonaisvaltaista luonnonläheistä elämäntapaa, ”nudismi” pelkkää alastomuusharrastusta. Vaikka kaikki eivät pidä naturistin ja nudistin rajanvetoa kovinkaan tähdellisenä, jotkut pitävät, koska heidän mielestään esimerkiksi aikuisviihdeala käyttää sanaa ”nudisti” väärässä merkityksessä, ja he tahtovat välttää moiset mielle yhtymät. Seksimielikuvien ja käytännön kahnauksen vuoksi naturistit tahtovat usein erottautua myös parinvaihtajista ja muista rantaseksin harrastajista. Esimerkiksi eräissä Ranskan alastonlomakohteissa on saatu nähdä, että seksiturismin lisääntyminen on häätänyt naturistit rannoilta.

”Nudismi” kavahduttaa mahdollista seksuaalisuuttaan, mutta helposti siitä mielletään puuttuvan myös naturismille ominainen luonnon ja luonnollisuuden kunnioittaminen ja sopusointuisuuden eetos, kukaties vastuullisuuskin, sillä nudisti on vain alaston – hän ei ehkä piittaa alastomuudesta elämäntapana ja ehkä riisuutuukin julkisesti vain seksiseuralaisen toivossa.

”Naturismi” juontuu latinan ”luonnosta”, *natura*, ”nudismi” ”alastomasta”, *nudus*, joten tulkintaerolle on etymologiassa tukensa.

Timo Taajaranta esittää, että nudisti harjoittaa alastomuutta osa-aikaisesti, naturisti kokonaisvaltaisesti. Naturistit ovat järjestäytyneitä nudisteja, kun taas nudistit toimivat yksin, ja lisäksi naturistit operoivat joukolla, yleisellä paikalla. Hänen haastattelemistaan suomalaisista useimmat mielsivät itsensä pikemminkin naturisteiksi kuin nudisteiksi.

Ajatus alastomasta yhteisoleskelusta luonnon helmassa yhdistyykin voimaperäisemmin naturismiin, ja myös yhdistyksissä on tapana puhua ”naturismista” ja ”naturisteista”. Sanojen arvolatauksilla on ollut vaikutuksensa: Ranskan alastomuusliikkeen vaikuttaja Albert Lecoq (1905–1969) myönsi suosineensa ensin *naturisme*a jo imagosyistä, mutta kun vapaamielisemmät nuoret ilmaantuivat mukaan, hän tuumasi, että *nudisme* menee paremmin asian ytimeen.

”Naturismista” on myös tullut normi. Jotkut sanovat jopa, että naturistin täytyy hyväksyä INF:n määrittelemä naturistiajattelu, ja esimerkiksi Ruotsin naturistiyhdistystä johtanut Håkan Lund on todennut, että ”ihmisestä tulee naturisti, kun hän menee mukaan organisoituneeseen naturistiyhdistykseen ja hyväksyy sen myötä naturismin säännöt”.

Kannattaa kuitenkin muistaa, että alastomuutta intiimipyyteidensä täyttämiseen käyttävien ohella on niitä, jotka saavat normatiivisuudesta näppyliöitä, eikä järjestäytynyt naturismi välttämättä kiinnosta kaikkia, jotka tahtoisivat vain olla kaikessa rauhassa ilkosillaan. Kun nykykirjoittaja, taiteilija Julien Wolga (1984–) muistuttaa, että jokaisella nudistilla on velvollisuus käyttäytyä niin, että hän antaa esimerkkiä tuleville sukupolville, hän ei tunnu muistavan, etteivät edes kaikki

nudistit ole yhtä mieltä siitä, millaista esimerkkiä pitäisi antaa. Tässä opuksessa perussanana ja yleiskäsittinä toimiikin *nudus-*johteinen termi. Siinä kun on enemmän teksasii. Muistetaan silti, etteivät nudisti ja naturisti ole välttämättä sama henkilö. Eikä heistä kumpikaan ole ”tekstiili” – alastomuusaatteen sanastossa vaatteiden käyttäjä.

MISTÄ SANAT TULEVAT?

Professori Kaisa Häkkisen mukaan suomen ”alaston” on alkuperäismerkitykseltään ”ala(i)seton”. Sana ”alanen” tai ”alainen” tarkoitti alkuaan muun muassa alusvaatteita.

Alastonaateyhteyksissä puhutaan keskieurooppalaisista kielistä lainaten ”nudismista” ja ”naturismista”, ”nudisteista” ja ”naturisteista”. Muut alan kansainväliset sanat ovat suomessa jääneet kapeampaan käyttöön: ”adamiiteista” tietävät varhaisten kristillisten lahkosten harrastajat, ”gymnosofistit” ovat osa lähinnä antiikin tuntioitten sanavarastoa. Nudismin ja naturismin kirjallisia ensiesiintymiä suomessa ei tiettävästi ole dokumentoitu.

Suurten keskieurooppalaisten kielten sanasto on yhteistä perua. Ranskankin *nudisme* juontuu latinan ”alastonta” tarkoittavasta sanasta *nudus*. Se otettiin käyttöön 1925, ja 1932 sillä tarkoitettiin oppia, joka puolustaa ilki alasti oleskelua ulkoilmassa. *Naturisme* oli tullut käyttöön vuonna 1778 lääketieteellisenä terminä, mutta sanalla on ranskassa ollut myös kansatieteellinen (ajatus, jonka mukaan uskonnot ovat saaneet alkunsa luonnonvoimien palvonnasta) ja filosofinen merkityksensä (luonnonfilosofia). Ajanlaskun toisen vuosisadan alasto-

muutta harrastaneeseen adamiittien lahkoon viittaava *adamisme* tuli ranskaan vuonna 1866, muinaisen Intian alastomiin viisaisiin viittaava *gymnosophiste* vuonna 1488. *Naturisme* oli 1800-luvulla vähäisessä käytössä, mutta se teki paluun Belle Époquen aikana, kun kamppailtiin tuberkuloosia ja hermosairauksia vastaan. Merkitysmuutos lääketieteestä alastomuusaatteeseen tapahtui parissakymmenessä vuodessa maailmansotien välillä. Sen taustalla oli pitkälti lääketieteellisen taustatuen heikkeneminen: kun koululääketiede ei enää tukenut alastomaksi heittäytymistä, alastomuutta alettiin pitää ensin vaihtoehtohoitona ja sitten vaihtoehtoisena elämäntapana.

Nudisme ei enenkään varhaisissa käyttöyhteyksissä suinkaan tarkoittanut aina täyttä alastomuutta, ja 1930-luvun Ranskassa ei-nudistit saattoivat kutsua esimerkiksi uima-asussa ulkosalla esiintymistä ”puolinudismiksi”. Ensimmäisen maailmansodan jälkeen naturismilla taas ymmärrettiin pelkästään hygieniaa ja luonnonmukaisia hoitomenetelmiä, mutta sanan merkitys muuttui voimakkaasti jo ennen seuraavaa maailmanpaloa. Sana alkoi yhdistyä yhä enemmän vapaa-ajan toimintaan, reippaaseen oleskeluun ulkoilmassa.

Ensimmäisen maailmansodan jälkeen *naturisme* tarkoitti ranskassa vielä liikuntaa ja raitista ilmaa, mutta vuonna 1939 se ymmärrettiin jo vähissä vaatteissa touhuamiseksi auringossa tai vedessä. Alastomuusaktivisti Marcel Kienné de Mongeot (1897–1977) käytteli myös ilmaisuja *libre culture* (”vapaa kulttuuri”) – taustalla saksan *Freikörperkultur* (”vapaakehokulttuuri”) – ja *gymnité* (”gymnisyys”). Sotienvälisenä aikana *naturisme* saattoi tarkoittaa alastomuutta tai ruokavaliota, mutta sanoja

”Luonnotonta yhteiskunta-
järjestystä saattoi vastustaa
vain luonnollisilla
elämätavoilla.”

TAPANI KILPELÄINEN ON
SUOMENTANUT KYMMENIÄ
TEOKSIA JA KIRJOITTANUT
NYT KOLMANNEN TIETOKIRJANSÄ.

ISBN 978-952-215-833-8

9 789522 158338

NTAMO 2021